

Stefan Szymik MSF<sup>1</sup>

**„Kto wierzy, ma życie wieczne” (J 6, 47).  
Wiara w Jezusa Chrystusa warunkiem zbawienia  
i życia wiecznego**

Chrystologia czwartej Ewangelii należy do najbardziej rozwiniętych w Nowym Testamencie. Uwagę musi także zwrócić jej oryginalność. Punktem wyjścia jest historyczny Jezus, a kresem rozwoju wiara w Jezusa jako Mesjasza i Syna Bożego oraz będący owocem wiary dar życia wiecznego. Ilustruje to teologiczny program ewangelisty zawarty w pierwszym zakończeniu Ewangelii: „I wiele innych znaków uczynił Jezus wobec uczniów. Te zaś zapisano, abyście wierzyli, że Jezus jest Mesjaszem, Synem Bożym, i abyście wierząc mieli życie wieczne” (J 20, 30-31). Podstawowy cel powstania czwartej Ewangelii był zatem chrystologiczny i zarazem soteriologiczny. Czwarta Ewangelia winna doprowadzić do wiary w Jezusa z Nazaretu jako oczekiwanego Mesjasza i Syna Bożego oraz do życia rozumianego jako dobro zbawcze w bardzo szerokim znaczeniu. Celem poniższych analiz jest naświetlenie głównych treści tego podwójnego zamysłu czwartego ewangelisty, jego myśli chrystologicznej i jej soteriologicznych implikacji<sup>2</sup>.

---

<sup>1</sup> Prof. dr hab. Stefan Szymik MSF – prezbiter ze Zgromadzenia Misjonarzy Świętej Rodziny. Od 1984 r. (z przerwą na studia w Rzymie) wykładowca Pisma Świętego w WSD MSF w Kazimierzu Biskupim. Od 1995 r. pracownik dydaktyczno-naukowy KUL, współpracownik Redakcji *Encyklopedii Katolickiej*, kierownik działów biblijnych i członek Rady Naukowej oraz czasopisma *International Review of Biblical Studies*, Düsseldorf. Dn. 3. 06. 2003 r. uzyskał tytuł naukowy doktora habilitowanego i został kierownikiem Katedry Hermeneutyki Biblijnej (2004-2014), od 9. 02. 2017 r. profesor nauk teologicznych.

<sup>2</sup> Zob. S. Szymik, *Soteryjny wymiar wiary w Ewangelii św. Jana*, w: B. Strzałkowska (red.), *Więcej szczęścia jest w dawaniu aniżeli w braniu*, t. 3, Księga jubileuszowa dla ks. prof. W. Chrostowskiego, Warszawa 2011, zwł. s. 1437-1439; zob. także:

## 1. Jezus Chrystus pośrednikiem zbawienia

W Pierwszym Liście św. Jana czytamy: „Ten, kto ma Syna, ma życie, a kto nie ma Syna Bożego, nie ma też i życia” (1 J 3, 14). W punkcie centralnym Janowego orędzia o zbawieniu i życiu wiecznym jest osoba Zbawiciela – Jezusa z Nazaretu. Podobnie osoba Zbawiciela jest punktem szczytowym Nowego Testamentu i całego Pisma Świętego. Zapowiadany przez proroków Chrystus Jezus (J 1, 41) jest początkiem, fundamentem i warunkiem zbawienia.

W czwartej Ewangelii sam Jezus, ale przede wszystkim Jego rozmówcy i także autor czwartej Ewangelii wypowiadają różne aspekty tajemnicy i godności Syna Bożego. Już w pierwszym rozdziale Ewangelii autor przekazał ogół prawd o Jezusie jako oczekiwanym Chrystusie i Synu Bożym. Niekiedy są to wprost intytulacje chrystologiczne, niekiedy stwierdzenia opisowe objawiające Jego godność. Spośród najważniejszych wystarczy wspomnieć „Słowo” (ww. 1.14), „Bóg” (ww. 1.18), „Jednorodzony” (ww. 14.18), „Syn Boży” (ww. 34.49), „Baranek Boży” (ww. 29.36), „Mesjasz” (w. 41), „Król Izraela” (w. 49), „Syn Człowieczy” (w. 51), a także na końcu Ewangelii ponownie „Bóg” (por. inkluzyjne J 1, 1 i 20, 28). Tutaj omówimy tylko wybrane tytuły godnościowe Jezusa.

W pierwszych słowach czwartej Ewangelii Zbawiciel nazwany jest „Słowem” (gr. *logos*) bez bliższego dookreślenia. Tytuł użyty w Prologu Janowym (1, 1.14) oznacza odwieczne istnienie Jezusa i jego Boskie życie w łonie Ojca, i także Jego funkcję historiozbawczą. Słowo jest identyczne z Bogiem, ono ma Boską naturę i równe jest Bogu (gr. *theos*), chociaż równocześnie jest różne od Boga. Będąc istotą boską i preegzystując, Słowo miało udział w stworzeniu świata (J 1, 3: „Wszystko przez Nie się stało”), a zatem miało funkcję stwórczą. Ono też ma wobec świata funkcję zbawczą (w. 4: „W Nim było życie, a życie było światłością ludzi”). Kolejnym elementem charakteryzującym Słowo jest prawda o Jego wcieleniu (w. 14: „Słowo stało się ciałem”), zamieszkaniu na ziemi (w. 9) i odrzuceniu (w. 10). W Prologu dochodzi zatem do głosu również historyczny i ludzki wymiar Słowa, gdyż wcielonym i odrzuconym Słowem jest Jezus z Nazaretu.

Podobnie odniesienie do osoby Jezusa wyrażenia „Ja jestem”, charakterystycznego dla czwartej Ewangelii, wskazuje na przynależność Jezusa do rzeczywistości Bożej, zwłaszcza, gdy zwrot ten jest użyty w formie absolutnej (J 8, 24.58; 13, 19; 18, 5). Odniesienie starotestamentowego imienia Bożego do osoby Jezusa posiada istotny sens teologiczny, co potwierdza negatywna reakcja rozgniewanych Żydów (J 8, 59). W czwartej Ewangelii „Ja jestem” nie jest tylko prostą formułą identyfikacji osoby Jezusa, ale proklamacją Jego godności. Natomiast w połączeniu z orzeczeniem zwrot opisuje w sposób uroczysty, kim lub czym jest Jezus dla ludzi przyjmujących Go z wiarą, jako „chleb życia” (6, 35.51), „światłość świata” (8, 12; 9, 1), „brama owiec” (10, 7.9), „dobry pasterz” (10, 14), „zmartwychwstanie i życie” (11, 25), „droga, prawda i życie” (14, 6) i „prawdziwy krzew winny” (15, 1). Sformułowana w Pieśni o Logosie prawda teologiczna („Słowo było Bogiem”) otrzymała konkretyzację w formule „Ja jestem”. Jezus z Nazaretu jest istotnie Bogiem.

Jan Ewangelista od początku przyznaje Jezusowi z Nazaretu niezwykłą godność jako równemu Bogu samemu. Nie sposób więc nie wspomnieć tutaj tych tekstów, które naświetlają wzajemną relację istniejącą pomiędzy Jezusem a Bogiem w niebie, pomiędzy Ojcem i Synem<sup>3</sup>. Ojciec jest Tym, który posłał Syna na świat (3, 17.34; 5, 37; 6, 44; 8, 16.18; 12, 49; 14, 24.26); jest Tym, który wszystko przekazał Synowi: daje Mu imię (17, 11-12), chwałę (17, 22-24), słowa i dzieła do wykonania (5, 36; 17, 8), władzę nad ciałem (17, 2). Ojciec miłuje Syna. Ta miłość jest zewnętrznym wyrazem łączności Ojca z Synem, ich jedności, co uwidacznia się wielokrotnie i w rozmaity sposób, przede wszystkim przez wspólne działanie. Ze swej strony Ojciec nauczył wszystkiego Syna i wszystko Mu pokazuje. Ojciec jest poręczycielem zbawczej działalności Syna i ją popiera (12, 49; 14, 1) i daje świadectwo o Synu (5, 32.36-37; 8, 18 itd.) Z kolei Syn szuka chwały Ojca, uwielbia Go

---

<sup>3</sup> Na doniosłość nadania Jezusowi tytułu „Syn” (absolutnie – bez dodatkowych atrybutów) wskazuje sama częstotliwość jego występowania w pismach Janowych: aż osiemnaście tekstów z jego absolutnym użyciem (1, 18; 3, 16.17.36-37; 5, 19.20-23.26-27; 6, 40; 8, 35; 14, 13; 17, 1), nadto pięć tekstów w 1 J i jeden w 2 J; dla porównania w Ewangeliach synoptycznych: tylko trzykrotnie (Mk 13, 32; Mt 11, 27; Łk 10, 22), raz w listach św. Pawła (1 Kor 15, 28) i pięciokrotnie w Liście do Hebrajczyków (Hbr 1, 2.8; 3, 6; 5, 8; 7, 28).

i czci, obydwaj zaś pozostają z sobą w całkowitej jedności. Syn bowiem od Ojca wyszedł i do Ojca powraca (8, 42; 13, 1.3; 14, 12.28 itd.)<sup>4</sup>.

Charakterystyczną cechą chrystologii Janowej jest podkreślenie podwójnego aspektu tajemnicy Jezusa: tego, czym On jest dla ludzi i tego, czym jest On sam w sobie. Do Jezusa Chrystusa uczeń zbliża się przez to, kogo i co widzi, poprzez to, kim Jezus jest i co czyni dla idących za Nim. Jednak czwarta Ewangelia mówi również wprost o relacji Jezusa do Boga, o jedynym w swoim rodzaju zjednoczeniu Syna z Ojcem, o łączności i posłuszeństwie, włączając w to odwieczne istnienie Jezusa. Dzięki czwartej Ewangelii dotykamy samych początków Jezusa i doświadczamy Jego Boskiej natury<sup>5</sup>.

## 2. Wiara w Jezusa jako warunek zbawienia

Decydującym, w pełni eschatologicznym doświadczeniem jest według czwartej Ewangelii wiara w Jezusa Chrystusa. Ten, kto przyjmuje Go z wiarą, nie podpada pod sąd i ma życie wieczne (J 3, 36), już przeszedł z śmierci do życia (J 5, 26). Natomiast ten, kto odrzuca zbawcze posłannictwo Jezusa, ściąga na siebie eschatologiczny wyrok (J 3, 18). Stąd w perspektywie historiozbawczej teraźniejszość człowieka odgrywa rolę decydującą. W odpowiedzi na swoją publiczną działalność Jezus wymaga wiary w Niego i Jego orędzie. Wiara jest bramą, przez którą wchodzi się w relację z Jezusem i otwiera na zbawienie ofiarowane przez Boga Ojca.

---

<sup>4</sup> Zob. A. Oczachowski, *Tytuł „Syn” w siatce Janowych tytułów chrystologicznych*, „Studia Paradyskie” 16(2006), s. 129-162; M.S. Wróbel, „Ja i Ojciec jedno jesteśmy” (J 10, 30). *Chrystologia Ewangelii św. Jana wobec żydowskiego monoteizmu*, w: *Jezus jako Syn Boży w Nowym Testamencie i we wczesnej literaturze chrześcijańskiej* (Analecta Biblica Lublinensia), Lublin 2007, s. 53-62; tenże, *Jezus Janowy jako Objawiciel oblicza Ojca. „Ten Jednorodzony Bóg, który jest w łonie Ojca, o Nim pouczył”* (J 1, 18), „Verbum Vitae” 20(2011), s. 191-203.

<sup>5</sup> Imię „Jezus” występuje w czwartej Ewangelii ponad 240 razy, a zatem znacząco częściej niż w innych Ewangeliach (łącznie w NT nieco ponad 900 razy); por. J. Jaromin, *Chrystologia*, w: M. Rosik (red.), *Teologia Nowego Testamentu*, t. 2: *Dzieło Janowe*, Wrocław 2008, zwł. s. 42-61; S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana. Cz.1: Rozdziały 1-12*, (Nowy Komentarz Biblijny NT 4.1), Częstochowa 2010, s. 209-212.

Czwarta Ewangelia zawiera wielostronne i pogłębione ujęcie wiary, przy czym ewangelista posługuje się wielorakimi formami opisanja wiary w Jezusa Chrystusa. Co ciekawe, autor czwartej Ewangelii posługuje się aż 98 razy formą czasownikową „wierzyć” (gr. *pisteuein*), a tylko jeden raz formą rzeczownikową „wiara” i to poza czwartą Ewangelią (zob. 1 J 5, 4)<sup>6</sup>.

Najczęściej (36 razy) pojawia się w czwartej Ewangelii zwrot „wierzyć w” (*pisteuein eis* + biernik), który najpełniej wypowiada wiarę w Jezusa z Nazaretu. Przedmiotem wiary jest Jego osoba, a wyjątkowo również Ojciec (J 14, 1). Czwarta Ewangelia mówi, by „wierzyć w Niego” (por. 3, 16.18; 4, 39; 6, 40; 11, 45), ale także „we mnie” (zob. 6, 35; 7, 38; 11, 25-26; 12, 44; 14, 12), przy czym Jezus zaznacza, kim On jest. Czwarta Ewangelia mówi również, by „wierzyć w Jego imię” (1, 12; 2, 23) lub „w imię Jednorodzonego Syna” (3, 18), podobnie wierzyć „w światłość” (12, 36) i „w Syna Człowieczego” (9, 35). Istnieją także teksty, w których wiara w Jezusa jest warunkiem czegoś więcej, będąc warunkiem obietnicy lub daru o charakterze zbawczym (np. 3, 16; 5, 24; 6, 35; 18, 26). We wszystkich tych miejscach wiara oznacza przyjęcie Jezusa i pełne z Nim złączenie. Wierzący przyjmuje Jezusa i powierza Mu samego siebie, a rezultatem tego jest wewnętrzne osobowe związanie się z Nauczycielem.

Niezmierzalnie interesujące jest również użycie czasownika „wierzyć” z dopełnieniem w celowniku (*pisteuein* + celownik). Wspomniana konstrukcja (18 razy w czwartej Ewangelii) posiada oryginalną funkcję,

---

<sup>6</sup> Dla porównania: Mt 11 razy, Mk 14, a Łk 9; zob. S. Szymik, *Soteryjny wymiar wiary...*, s. 1434-1436; por. dalej: R. Schnackenburg, *Das johanneische Glauben*, w: tenże, *Das Johannesevangelium*, 1. Teil, (Herder TKNT 4.1), Freiburg-Basel-Wien 1965, s. 508-524; V. Pasquetto, *Da Gesù al Padre. Introduzione alla lettura esegetico-spirituale del vangelo di Giovanni*, Roma 1983, s. 42-43, 62-64; A. Paciorek, *Ewangelia umiłowanego ucznia*, Lublin 2000, s. 166-177; I. de la Potterie, *Wiara w pismach Janowych*, „Verbum Vitae” 5(2004), s. 107-115; S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana*. Cz. 1, s. 216-218. Zestawienie Janowej koncepcji wiary z przekazem ewangelii synoptycznych okazuje się być niezwykle interesujące. Synoptycy niewiele mówią o Jezusowym żądaniu wiary w siebie. Wiara potrzebna jest jako warunek uzdrowienia (Mk 5, 34; 10, 52) lub odpuszczenia grzechów (Łk 7, 50; 8, 12), ale nie jest wymagane wprost wyznanie wiary w osobę Jezusa. Tymczasem w pismach św. Jana taka właśnie wiara jest wymagana od słuchaczy. Natomiast Pawłowe ujęcie wiary bliskie jest koncepcji Janowej, z zachowaniem jednak różnic wynikających z odmiennych systemów teologicznych. Św. Jan pragnie przez swą koncepcję wiary jako warunku koniecznego wyjść naprzeciw problemom gminy napotykającej na żydowskie polemiki (pytanie o mesjańską godność Jezusa).

wskazuje bowiem na osoby lub rzeczywistości, które świadczą o Jezusie. Takim świadectwem są najpierw Jego słowa, którym trzeba wierzyć (2, 22; 4, 50; 5, 47) i On sam (10, 37; 14, 11), ale wierzyć należy również Ojcu (5, 24), następnie Pismom i Mojżeszowi (2, 22; 5, 47) i dziełom Jezusa (10, 38). To są wybrani świadkowie wiarygodności misji Jezusa i Jego niezwykłej synowskiej godności<sup>7</sup>.

Kolejną postacią czasownika „wierzyć” w czwartej Ewangelii jest konstrukcja gramatyczna „wierzyć, że ...” (*pisteuein hoti*), występująca 13 razy. Zwrot wskazuje na treści wyznawanej wiary w Jezusa: On jest Świętym Boga, Mesjaszem i Synem Bożym (6, 69; 11, 27; 20, 31). Wyrażenie pozwala pogłębić także treści wyznawanej wiary (zob. 14, 10-11; 16, 27.30; 17, 8.21).

Na koniec należy przywołać absolutne użycie czasownika „wierzyć” (*pisteuein*), występujący 30 razy. Ten nieokreślony sposób mówienia na temat wiary zwraca szczególną uwagę, gdyż w pierwszej chwili nie wiadomo, co jest jej treścią, gdyż pozostaje ukryta. Jednak uważna analiza najbliższego kontekstu pozwala odkryć, że przedmiotem i treścią wiary jest zawsze sam Jezus (1, 7.50; 3, 12.18; 4, 42 itd.). Wiara w Niego lub raczej „wierzenie” jawi się jako konieczność (zob. 4, 48; 6, 64), będąc rzeczywistością zrozumiałą i opisującą obiektywny stan – wiarę w Jezusa Chrystusa (4, 53; 11, 15.40; 14, 29). Za pomocą absolutnego użycia czasownika zostaje wypowiedziana pełna treść wiary: „Zaświadczył to ten, który widział, a świadectwo jego jest prawdziwe. On wie, że mówi prawdę, abyście i wy wierzyli” (J 19, 35; por. 20, 31).

Omawiając temat wiary w czwartej Ewangelii, nie sposób nie wspomnieć również tych określeń, które wypowiadają tę samą, co czasownik „wierzyć” rzeczywistość przyjęcia Jezusa z Nazaretu, ale czynią to w odmienny sposób. Czwarta Ewangelia zna wiele takich pojęć, spośród których warto wyszczególnić:

- *przyjąć Jezusa* (gr. *lambanein*); zwrot w szczególny sposób wypowiada osobisty stosunek człowieka do Jezusa (1, 12; 5, 43; 13, 20), a także przyjęcie Jego świadectwa (3, 11) i nauczania (12, 48; 17, 8);

---

<sup>7</sup> Por. J. Kręcidło, *Świadectwo Boga Ojca o Jezusie w Ewangelii wg św. Jana*, „Verbum Vitae” 27(2015), s. 147-167; A. Nalewaj, *Świadectwo pism o Jezusie w Ewangelii Janowej*, „Verbum Vitae” 27(2015), s. 187-206; zob. także: D. Ledwoń, *Świadectwo Ojca w czwartej Ewangelii. Studium egzegetyczno-teologiczne*, Katowice 2017.



- *przyjść do Jezusa* (gr. *erchesthai pros*); jak Jezus przyszedł do ludzi, tak ludzie winni przyjść do Niego (6, 35.37.44.65) jako światła (3, 20; 5, 40); winni przyjść, by się napić (7, 37); we wszystkich tych przypadkach przyjście do Jezusa jest równoznaczne z uwierzeniem, a zbliżenie się w sensie fizycznym staje się wyznaniem wiary;
- *słuchać Jezusa i Jego słów* (gr. *akouein*), także w znaczeniu „być posłusznym”; oznacza wewnętrzne słuchanie Jezusa, uczenie się Jego słów, ich zachowywanie i trwanie w nich (5, 24; 6, 45; 8, 43.47; 12, 47; 18, 37);
- *widzieć Jezusa* (gr. *theōrein*); w znaczeniu przenośnym, jako widzenie treści objawienia, prawdy o Zbawicielu i zbawieniu (6, 40; 12, 45; por. 14, 9);
- *poznać Jezusa* (gr. *ginoskein*), czasownik występujący w czwartej Ewangelii aż 56 razy; jest w ścisłej relacji do „wierzyć” (14, 7.10), a nawet wyraża wyższy stopień wiary (por. 8, 24.28; 10, 38). W przypadku czasownika „poznać” postawa ucznia nie dotyczy jedynie aktu rozumu lub myśli, ale jest biblijnym opisaniem pełnej jedności z poznawanym przedmiotem: w akcie poznania wiara wzrasta i poszerza się, zostaje pogłębiona i dopełniona (zob. rozdziały J 14 i 17).

Wszystkie powyższe terminy wyrażają rzeczywistość pozytywnej odpowiedzi na objawienie się Jezusa z Nazaretu. Obok wymienionych mogą być nimi również czasownik „wyznać” (1, 20; 9, 22; 12, 42) i zwrot „być uczniem” Jezusa (9, 28; 19, 38), jednak wszystkie przywołane terminy można zastąpić jednym słowem – „wierzyć”. Takie jest wezwanie skierowane do ludzi spotykających Syna Bożego<sup>8</sup>.

Wiara, jak przedstawia ją czwarta Ewangelia, znajduje drogę do człowieka przez świadectwo innych (J 1, 35-51; 4, 29-39). Jednak decydująca odpowiedź następuje w momencie spotkania z Jezusem i jest nią wyznanie wiary w Niego (9, 38). W spotkaniu z Nauczycielem wiara zostaje pogłębiona i umocniona, gdyż wierzący spotyka wcielone Słowo – Syna Bożego (zob. 11, 21-27; 20, 26-28). Przykład uczniów pokazuje

---

<sup>8</sup> Zob. szerzej: S. Haręzga, *Postawy na drodze wiary według Ewangelii św. Jana*, w: tenże (red.), *U źródeł Mądrości*, Rzeszów 1997, s. 133-171; także: B. Górka, *Inicjacja w życie wieczne w Ewangelii św. Jana. Struktura inicjacji w świetle J 1, 10-12; 3, 1-21; 5, 1-47; 20, 30-31*, Gdańsk 2005.

dynamizm wiary: jej stawanie się, wzrost i zagrożenia i coraz większą pewność jako rezultat spotkania z Jezusem (13, 19; 14, 29). Zagrożenia i kryzys są nieodłącznym elementem tej rzeczywistości. Czwarta Ewangelia wspomina o niezrozumieniu, jakie było udziałem uczniów (4, 33; 14, 5.8; 16, 17) czy braku zrozumienia drogi Jezusa (11, 8; 18, 10-11). Można nawet spotkać sprzeciw ze strony uczniów wobec słów Jezusa (13, 37). Niemniej kryzys wiary prowadzi uczniów do jeszcze bardziej osobistego i ściślejszego związania się z osobą Mistrza (6, 68), dzięki czemu ludzkie lęki i wątpliwości ustępują. Warto podkreślić, że sam Jezus podziwia wiarę uczniów, odnosi się do niej z szacunkiem (16, 27) i bez zastrzeżeń (17, 8)<sup>9</sup>.

W tym wielobarwnym obrazie można wyszczególnić stopnie wiary, a kryterium tej hierarchii jest motyw, dla którego się wierzy. Istnieje najpierw zewnętrzna wiara ludzi, będąca skutkiem widzianych „znaków i dzieł”, jakie czynił Jezus Chrystus (zob. 2, 11; 4, 48; 6, 29-30). Nauczyciel uznał ją za niższy stopień wiary i domagał się od uczniów jej pogłębienia, uznając wiarę „z widzenia” za niewystarczającą. Wyższym stopniem wiary jest wiara oparta na słowach Jezusa, a więc wiara „ze słyszenia” (10, 37-38; 14, 10-11). Jednak najwyżej Chrystus Pan cenił wiarę, która przyjmuje świadectwo Ojca i Syna – Jego Osobę i słowa, gdyż na tej drodze dokonuje się objawienie samego Boga, a w Synu widziany jest Ojciec (7, 16-18). Z tego niezwykłego przyjęcia rodzi się zbawienie i życie.

### 3. Wiara początkiem zbawienia i życia

Temat wiary kieruje naszą uwagę na jej przedmiot, to jest na osobę Jezusa z Nazaretu, natomiast w swoich skutkach wiara prowadzi człowieka do zbawienia. Wierzący w Chrystusa staje się uczestnikiem zbawienia, co więcej, według czwartej Ewangelii już jest zbawiony.

Czwarty ewangelista znał tradycyjną terminologię opisującą zbawcze dzieło Jezusa, co w Nowym Testamencie wyraża czasownik „zbawić” (gr. *sodzein*). W rozmowie z Nikodemem Jezus mówi: „Bóg nie

---

<sup>9</sup> Warto przywołać monografię A.R. Sikory, *„Zobaczył i uwierzył” (J 20, 8). Droga wiary umiłowanego ucznia Jezusa w ujęciu egzegezy teologicznej*, Poznań 2012.



posłał swego Syna na świat po to, aby świat potępił, ale po to, by świat został przez Niego zbawiony” (J 3, 17; por. 5, 34; 10, 9; 12, 47). Podobnie w rozmowie z Samarytanką mowa jest o zbawieniu (4, 22), a sam Jezus nazwany jest Zbawicielem (J 4, 42)<sup>10</sup>. Jednak kluczowym terminem soteriologicznym w czwartej Ewangelii jest „życie” i „życie wieczne” (gr. *zōē* i *zōē aiōnios*). W ewangeliach synoptycznych „życie wieczne” jest pojęciem odnoszonym do eschatologicznej przyszłości, jest eschatologicznym dobrem, które pozostaje w opozycji do kary wiecznej jako antytezie wiecznego życia (zob. Mt 7, 14; 25, 46). W czwartej Ewangelii następuje natomiast przesunięcie ku teraźniejszości: „życie” jest dobrem zbawczym dostępnym już teraz, które rozciąga się na wieczność (J 3, 15-16; 5, 24; por. Mk 9, 43-45; 10, 17.31). Zbawienie, jak ukazuje je autor czwartej Ewangelii, jest wydarzeniem teraźniejszym, a jego skutki odczuwalne są już teraz. Wierzący są zbawieni na ziemi i w tym życiu. Jest to specyficzny temat teologiczny czwartego ewangelisty, jest to Janowa eschatologia zrealizowana<sup>11</sup>.

Najczęściej prawda o zbawieniu jest wypowiedziana w czwartej Ewangelii za pomocą formuły „Kto wierzy, ma życie wieczne” (3, 16.36; 6, 40.47; 20, 31; por. 1 J 5, 13). Wierzący bowiem już jest uwolniony od śmierci (8, 24), już wyjęty spod sądu Bożego, kary i potępienia (3, 18; 5, 24), jest synem światłości i ma światło życia (12, 36). Ujmując tę prawdę słowami Pierwszego Listu św. Jana: „Ten, kto ma Syna, ma życie, a kto nie ma Syna Bożego, nie ma też i życia” (1 J 3, 14). Wszystkie powyższe wypowiedzi wyrażają prawdę o przejściu wierzącego z obszaru niezbawienia do obszaru zbawienia, a przejście to ma charakter trwały (J 8, 12; 12, 36.46), istnieje zaś tylko jeden wymóg – wiara ucznia. Obok chrystologicznego charakteru wiary w ujęciu św. Jana, istnieje zatem jej wymiar soteriologiczny: wiara w Jezusa Chrystusa wiąże się nierozłącznie z dostąpieniem zbawienia. Zbawienie polega na

<sup>10</sup> Zob. na ten temat S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana*. Cz. 1, s. 213-215.

<sup>11</sup> W czwartej Ewangelii termin „życie” pojawia się 36 razy, z tego 17 razy w kolokacji „życie wieczne”; w 1 Liście św. Jana odpowiednio 13 i 6 razy. Na temat użycia tych terminów w czwartej Ewangelii zob. J.G. van der Watt, *The Use of ‘aiōnios’ in the Concept ‘zōē aiōnios’ in John’s Gospel*, „Novum Testamentum” 31(1989), s. 217-228; pełne omówienie tekstów Janowych można znaleźć w pracy A.S. Jasińskiego, *Według postanowienia wiecznego Boga. Aionos w Nowym Testamencie* (Rozprawy i opracowania 5), Opole 1991, s. 275-351.

posiadananiu życia, a temat „życia” należy do podstawowych elementów Janowej soteriologii<sup>12</sup>.

Według Janowego zapatrywania źródłem życia i jego nosicielem jest sam Jezus Chrystus (6, 33). To On jest „chlebem dającym życie” (6, 35.48) i „światłem na życie wieczne” (8, 12); Jezus jest nazwany wprost „życiem” (11, 25; 14, 6; por. 1 J 5, 20). Posiadane przez Jezusa życie, w Nim wcieloné i objawione, staje się udziałem tych, którzy przyjmują Jego objawienie (6, 63.68); oni pokonują śmierć i jej granice (8, 51; 11, 26; 12, 25) i są wyzwoleni z jej obszaru (5, 24). Udziałem wierzących w Jezusa Chrystusa jest wspólnota z Ojcem i Synem (1 J 1, 3; 2, 23; 5, 12), życie bowiem, jakiego wierzący dostępują, jest ostatecznie uczestniczeniem w życiu wiecznym samego Boga (J 5, 26; 1 J 1, 2) i jest darem od Niego (1 J 5, 11).

Sumując, obietnica życia jest odpowiedzią Jezusa na pytanie o ostateczny sens ludzkiej egzystencji – jest nim życie z Bogiem Ojcem i Jego Synem Jezusem. Związek między wierzącym a Synem Bożym i Bogiem Ojcem jest trwaniem w miłości i pełnym zjednoczeniu. W konsekwencji posiadanie życia znajduje natomiast swój praktyczny wyraz w zobowiązaniu etycznym, w realizacji przykazania miłości bliźniego. W spotkaniu z innymi ludźmi dokonuje się weryfikacja, czy wierzący posiada w sobie rzeczywiście życie wieczne. Jego warunkiem jest miłość (J 12, 50; por. 1 J 3, 14; 4, 20).

#### 4. Życie także darem eschatologicznym

Autor czwartej Ewangelii prezentuje własne ujęcie eschatologii. Ten, kto przyjmuje Chrystusa z wiarą, nie tylko przeszedł ze śmierci do „życia” i nie podpada pod sąd (J 5, 26), ale tu i teraz ma już „życie wieczne”

---

<sup>12</sup> Zob. dalej: R. Schnackenburg, *Der Gedanke des Lebens im Joh-Ev*, w: tenże, *Das Johannesevangelium*, 2. Teil, (Herder TKNT 4.2), Freiburg-Basel-Wien 1971, s. 434-445; J. Czernski, *Życie*, w: F. Gryglewicz (red.), *Egzegeza Ewangelii św. Jana*, Lublin 1992, s. 291-306; J. Luzarraga, *Życie wieczne w pismach św. Jana*, „Communio” 12(1992) nr 1, s. 24-33. Dodać należy, iż „życie wieczne” jest jednym z głównych terminów soteriologicznych Nowego Testamentu (zob. Mt 19, 16.29; 25, 46; Mk 10, 17.30; Łk 10, 25; 18, 18.30; Dz 13, 46.48; Rz 2, 7; 5, 21; 6, 22.23; Ga 6, 8; 1 Tm 1, 16; 6, 12; Tt 1, 2; 3, 7; 1 J 1, 2; 2, 25; 3, 15; 5, 11.13.20; Jud 1, 21).

(3, 36). Spotykamy tutaj jakby dwa aspekty rozumienia życia w czwartej Ewangelii, między którymi jednak różnica jest niewielka, w posiadaniu obecnego zbawienia bowiem rozpoznawalne jest już skierowanie ku przyszłości: życie doczesne przekształca się nieodwołalnie w wieczność – greckie *eschaton*: „Kto idzie za Mną, nie będzie chodził w ciemności, lecz będzie miał światło życia” (8, 12). Bliskość wyrażen „życie” i „życie wieczne” (gr. *zōē* i *zōē aiōnios*) staje się jeszcze bardziej widoczna, jeśli odkryć pełniejszy sens przydawki przymiotnikowej „wieczny” (gr. *aiōnios*). W Biblii przymiotnik ten wyraża domkniętą pełnię i doskonałość ludzkiego życia, ale równocześnie otwarty jest na przewyższenie obecnego stanu doskonałości i jego całkowitą realizację w eschatologicznej przyszłości<sup>13</sup>.

Czwarty ewangelista nie przekreśla tradycyjnej eschatologii biblijnej. Nieobce jest mu wskrzeszenie w dniu ostatecznym (J 6, 40.54), przyszły sąd (5, 27-29; 15, 5-6) i spodziewany pełny udział wierzącego w chwale Jezusa uwielbionego (17, 24). Czwarty ewangelista zna eschatologiczny sens wyrażenia „życie wieczne” (4, 14.36; 5, 29.39; 6, 27; 12, 25) i „wejść do Królestwa Bożego” (3, 5), a także ukierunkowane na eschatologiczną przyszłość wyrażenie „na wieki wieków” (6, 51.58; 8, 51-52; 10, 28; 11, 26). W świetle czwartej Ewangelii życie jest zatem równocześnie przyszłym darem eschatologicznym<sup>14</sup>.

W sposób szczególny prawda o przyszłym życiu zawarta została w słowach Jezusa skierowanych do uczniów w mowie pożegnalnej: „W domu Ojca mego jest mieszkań wiele. Gdyby tak nie było, to bym wam powiedział. Idę przecież przygotować wam miejsce. A gdy odejdę i przygotuję wam miejsce, przyjdę powtórnie i zabiorę was do siebie, abyście i wy byli tam, gdzie Ja jestem” (J 14, 2-3; cytata za *Biblią*

---

<sup>13</sup> Zob. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski. Wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem polsko-greckim oraz indeksem form czasownikowych*, Warszawa 1995<sup>2</sup>, s. 16. Według cytowanego wyżej J.G. van der Watta nie istnieje jakaś istotna różnica semantyczna pomiędzy terminami *zōē* i *zōē aiōnios*, które należałoby traktować synonimicznie; zob. J.G. van der Watt, *The Use of 'aiōnios'...*, s. 227: „*Zōē aiōnios* must be regarded as the primary and basic expression, while *zōē* (alone) is used without any semantic difference. *Zōē* (alone) does not however replace *zōē aiōnios* indiscriminately. Although *zōē* with and without *aiōnios* means the same, these two forms of the expression adhere to a definite stylistic pattern which clearly determines the way in which the writer of the Gospel uses *zōē* and *zōē aiōnios* respectively.”

<sup>14</sup> A. Jankowski, *Teologia Nowego Testamentu*, Kraków 2007, s. 30; J. Kozyra, *Eschatologia*, s. 229.

*Tysiąclecia*, V wydanie, 1999)<sup>15</sup>. Przywołana wypowiedź Nauczyciela otrzymała w historii egzegezy wiele różnych interpretacji, w tym przede wszystkim słowa o domu Ojca, w którym „mieszkań jest wiele” (w. 2). W literaturze można spotkać dosłowną interpretację tej wypowiedzi, której intencją byłoby dokładniejsze opisanie rzeczywistości nadprzyrodzonej, czyli przyszłego życia wierzących w niebiańskiej szczęśliwości. Jednak dosłownemu rozumieniu wypowiedzi Jezusa, jakoby w niebie przygotowane były „mieszkania” dla wierzących, sprzeciwia się terminologia i wewnętrzna logika wypowiedzi. Jezus wskazuje po kolei – tak według licznych przekładów polskich – na „dom” (gr. *oikia*) Ojca, w którym jest wiele „mieszkań” (gr. *monē*) oraz na przygotowane „miejsce” (gr. *topos*), gdzie uczniowie będą przebywać razem z Nim: „abyście i wy byli, gdzie Ja jestem”. Ta właśnie myśl jest decydująca<sup>16</sup>. Sednem słów Jezusa jest zapowiedź przyszłego wspólnego przebywania uczniów z Jezusem i Jego Ojcem (por. J 14, 23). Taką interpretację podpowiadają również terminy greckie użyte w wypowiedzi, które nie mówią o niebiańskim lokum w sensie przestrzennym, jakimś mieszkaniu, ale opisują duchową rzeczywistość przyszłego istnienia<sup>17</sup>. Ta interpretacja, bazująca na sensie przenośnym, widzi w wypowiedzi Jezusa wielką metaforę mającą na celu naświetlenie natury oczekiwanej rzeczywistości. W wielkim domostwie i wspólnocie rodzinnej, jakim jest

---

<sup>15</sup> Obszernie objaśnia cytowany tekst: A.R. Sikora, „*W domu Ojca Mego mieszkań jest wiele*” (J 14, 2). *Perspektywa chrześcijańskiej nadziei*, „Biblica et Patristica Thoruniensia” 9(2016) nr 4, s. 99-114; zwł. s. 103-105; zob. przegląd interpretacji J 14,1-3: G. Fischer, *Die himmlischen Wohnungen. Untersuchungen zu Jo 14,2f* (EHS 38), Frankfurt a. M. 1975; J. McCaffrey, *The House with Many Rooms. The Temple Theme of John 14,2-3* (Analecta Biblica 114), Rome 1988; por. A. Paciorek, *Ewangelia umiłowanego ucznia*, s. 352; S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana. Cz. 2: Rozdziały 13-21*, (Nowy Komentarz Biblijny NT 4.2), Częstochowa 2010, s. 89-90.

<sup>16</sup> Ma rację A.R. Sikora, „*W domu Ojca Mego mieszkań jest wiele*”..., s. 102, który twierdzi, że ostatnie określenie w wypowiedzi Jezusa podpowiada sposób interpretacji trzech wcześniejszych terminów.

<sup>17</sup> Ewangelista Jan posługuje się po pięć razy dwoma greckimi terminami, które wprawdzie mają podobne znaczenie, jednak nie są synonimiczne: w pierwszym przypadku „dom” (gr. *oikos*) opisuje dom mieszkalny, budynek lub świątynię (J 2, 16-17; 7, 53; 11, 20), natomiast w drugim przypadku „dom” (gr. *oikia*) wskazuje bardziej na wspólne zamieszkanie i więź duchową: domostwo, wielka rodzina (z sensie starożytnym) jako wspólnota zamieszkania i życia (J 4, 53; 8, 35; 11, 31; 12, 3; 14, 2); zob. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski...*, s. 421-423.

„dom” Boga w niebie, istnieć będzie wiele form „zamieszkania”, gdyż każdy wierzący dostąpi wyjątkowej i jedynej w swoim rodzaju komunii z Bogiem w Trójcy Osób. Taki sens należy przyjąć dla użytego przez Jana ewangelistę i nieobecnego już więcej w Nowym Testamencie terminu „trwanie, przebywanie” (gr. *monē*)<sup>18</sup>.

Można twierdzić, że istotą przyszłego eschatologicznego daru życia będzie głęboka więź z Bogiem. Już wcześniej mówił o tym sam Jezus: „Ja przyszedłem po to, aby [owce] miały życie i miały je w obfitości” (J 10, 10). Owa „obfitość” to coś nadzwyczajnego, co przekracza całkowicie oczekiwania i wyobrażenia wierzących. Potwierdzają to kolejne wypowiedzi Chrystusa. W „Modlitwie arcykapłańskiej” temat życia wiecznego powraca dwukrotnie: „A to jest życie wieczne: aby znali Ciebie, jedyne go prawdziwego Boga, oraz Tego, którego posłałeś, Jezusa Chrystusa” (J 17, 3) i jeszcze wyraźniej w zakończeniu modlitwy: „Ojcze, chcę, aby także ci, których Mi dałeś, byli ze Mną tam, gdzie Ja jestem, aby widzieli chwałę moją, którą Mi dałeś, bo umiłowałeś Mnie przed założeniem świata” (17, 24). Miejsce, do którego Jezus zaprasza swoich uczniów, jest ową eschatologiczną nagrodą i darem dla zbawionych. Jest oglądaniem Bożej chwały. Istotą nowej rzeczywistości jest życie zbawionych we wspólnocie z Bogiem, jego Synem i Duchem Świętym, a jej podstawą – jednocząca wszystkich miłość<sup>19</sup>. „Dom” jako metafora niebiańskiej szczęśliwości i przyszłej nagrody obecna jest również w słowach św. Pawła, który pisał: „Wiemy bowiem, że jeśli nawet zniszczy nasz przybytek doczesnego zamieszkania, będziemy mieli mieszkanie od Boga, dom nie ręką uczyniony, lecz wiecznie trwały w niebie” (2 Kor 5, 1).

\* \* \*

Czwarty ewangelista głosi Jezusa jako Mesjasza i Syna Bożego (J 20, 30-31). Przyjęcie jego orędzia i uwierzenie w Jezusa Chrystusa

---

<sup>18</sup> Tylko dwukrotnie w Nowym Testamencie (J 14, 3.23); zob. R. Popowski, *Wielki słownik grecko-polski...*, s. 402; S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana*. Cz. 2, s. 90: „Wiele mieszkań w domu Ojca oznacza wiele relacji osobowych”. Na temat pogłębionej interpretacji terminu *monē* w pismach autorów starożytnych i współczesnych zob. A.R. Sikora, „W domu Ojca Mego mieszkań jest wiele”..., s. 108-112; J. Nowińska, *Semantyka monē i jego rola w czwartej Ewangelii*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 44(2016), s. 111-122.

<sup>19</sup> Zob. A.R. Sikora, „W domu Ojca Mego mieszkań jest wiele”..., s. 112.

owocują dostąpieniem pełni życia w doczesności i także życia w eschatologicznej przyszłości, jako życia wiecznego. W świetle czwartej Ewangelii dar życia wychodzi od Boga i przez Jezusa Chrystusa sięga człowieka (J 3, 16; 5, 26; 6, 57), otrzymanie życia jest zaś celem naszej ziemskiej wędrówki. Człowiek aktem ufności i wiary wychodzi naprzeciw Boskiemu darowi (4, 13-14; 6, 27; 7, 38), przyjmując jedyną drogę wiodącą do pełni życia, którą jest Chrystus Jezus. Orędzie wiary i nadzieja na życie wieczne aktualne są w każdym czasie, także dzisiaj. Człowiek może uczestniczyć w życiu, którym jest „Bóg żyjący na wieki” (Ap 1, 11).

### Bibliografia

- Czerski J., *Życie*, w: F. Gryglewicz (red.), *Egzegeza Ewangelii św. Jana*, Lublin 1992, s. 291-306.
- Fischer G., *Die himmlischen Wohnungen. Untersuchungen zu Jo 14, 2f* (EHS 38), Frankfurt a. M. 1975.
- Górka B., *Inicjacja w życie wieczne w Ewangelii św. Jana. Struktura inicjacji w świetle J 1, 10-12; 3, 1-21; 5, 1-47; 20, 30-31*, Gdańsk 2005.
- Hareźga S., *Postawy na drodze wiary według Ewangelii św. Jana*, w: tenże (red.), *U źródeł Mądrości*, Rzeszów 1997, s. 133-171.
- Jankowski A., *Teologia Nowego Testamentu*, Kraków 2007.
- Jaromin J., *Chrystologia*, w: M. Rosik (red.), *Teologia Nowego Testamentu*, t. 2: *Dzieło Janowe*, Wrocław 2008, s. 42-61.
- Jasiński A.S., *Według postanowienia wiecznego Boga. Aionos w Nowym Testamencie* (Rozprawy i opracowania 5), Opole 1991.
- Kozyra J., *Eschatologia*, w: M. Rosik (red.), *Teologia Nowego Testamentu*, t. 2: *Dzieło Janowe*, Wrocław 2008, s. 219-263.
- Kręcidło J., *Świadectwo Boga Ojca o Jezusie w Ewangelii wg św. Jana*, „Verbum Vitae” 27(2015), s. 147-167.
- Ledwoń D., *Świadectwo Ojca w czwartej Ewangelii. Studium egzegetyczno-teologiczne*, Katowice 2017.
- Luzarraga J., *Życie wieczne w pismach św. Jana*, „Communio” 12(1992) nr 1, s. 24-33.
- McCaffrey J., *The House with Many Rooms. The Temple Theme of John 14, 2-3* (Analecta Biblica 114), Rome 1988.
- Mędała S., *Ewangelia według św. Jana. Cz.1: Rozdziały 1-12; Cz. 2: Rozdziały 13-21*, (Nowy Komentarz Biblijny NT 4.1-2), Częstochowa 2010.



- Nalewaj A., *Świadectwo pism o Jezusie w Ewangelii Janowej*, „Verbum Vitae” 27(2015), s. 187-206.
- Nowińska J., *Semantyka monē i jego rola w czwartej Ewangelii*, „Częstochowskie Studia Teologiczne” 44(2016), s. 111-122.
- Oczachowski A., *Tytuł „Syn” w siatce Janowych tytułów chrystologicznych*, „Studia Paradyskie” 16(2006), s. 129-162.
- Paciorek A., *Ewangelia umiłowanego ucznia*, Lublin 2000.
- Pasquetto V., *Da Gesù al Padre. Introduzione alla lettura esegetico-spirituale del vangelo di Giovanni*, Roma 1983.
- Popowski R., *Wielki słownik grecko-polski. Wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem polsko-greckim oraz indeksem form czasownikowych*, Warszawa 1995<sup>2</sup>.
- Potterie I. de la, *Wiara w pismach Janowych*, „Verbum Vitae” 5(2004), s. 107-115.
- Schnackenburg R., *Das johanneische Glauben*, w: tenże, *Das Johannesevangelium*, 1. Teil, (Herder TKNT 4.1), Freiburg-Basel-Wien 1965, s. 508-524.
- Schnackenburg R., *Das Johannesevangelium*, 1-2. Teil, (Herder TKNT 4.1-2), Freiburg-Basel-Wien 1965, 1971.
- Schnackenburg R., *Der Gedanke des Lebens im Joh-Ev*, w: tenże, *Das Johannesevangelium*, 2. Teil, (Herder TKNT 4.2), Freiburg-Basel-Wien 1971, s. 434-445.
- Sikora A.R., „*W domu Ojca Mego mieszkań jest wiele*” (J 14, 2). *Perspektywa chrześcijańskiej nadziei*, „Biblica et Patristica Thoruniensia” 9(2016) nr 4, s. 99-114.
- Sikora A.R., „*Zobaczył i uwierzył*” (J 20, 8). *Droga wiary umiłowanego ucznia Jezusa w ujęciu egzegezy teologicznej*, Poznań 2012.
- Szymik S., *Soteryjny wymiar wiary w Ewangelii św. Jana*, w: B. Strzałkowska (red.), *Więcej szczęścia jest w dawaniu aniżeli w braniu*, t. 3, Księga jubileuszowa dla ks. prof. W. Chrostowskiego, Warszawa 2011, s. 1433-1438.
- Watt J.G. van der, *The Use of ‘aiōnios’ in the Concept ‘zōē aiōnios’ in John’s Gospel*, „Novum Testamentum” 31(1989), s. 217-228.
- Wróbel M.S., „*Ja i Ojciec jedno jesteśmy*” (J 10, 30). *Chrystologia Ewangelii św. Jana wobec żydowskiego monoteizmu*, w: *Jezus jako Syn Boży w Nowym Testamencie i we wczesnej literaturze chrześcijańskiej* (Analecta Biblica Lublinensia), Lublin 2007, s. 53-62.
- Wróbel M.S., *Jezus Janowy jako Objawiciel oblicza Ojca. „Ten Jednorodzony Bóg, który jest w łonie Ojca, o Nim nauczył”* (J 1, 18), „Verbum Vitae” 20(2011), s. 191-20.

## Summary

### **„He who believes has eternal life” (John 6:47). Faith in Jesus Christ as the Basis for Salvation and Eternal Life**

The author points out the central Christological and soteriological idea of the Fourth Gospel. In its light there is the faith in Jesus as the Messiah and the Son of God a principal condition of salvation and eternal life (John 20:30). Therefore the starting point of the article is the Christological thought of St. John, which received in the Fourth Gospel a unique character, as it illustrates the titles of Jesus (among others: *logos*, expression „*I am*”, Son, Lord and God). The response of the people to the message of Jesus should be the attitude of faith, which likewise received a rich and multilateral form in the Fourth Gospel (cf. the use of the verb „believe, have faith”). In turn, the immediate fruit of the faith in Jesus is the gift of eternal life, the idea, which has been repeatedly delineated in the Gospel (John 3:16.36; 6:40.47; 20:31; cf. 1 John 5:13). In the last, fourth part the author seeks to shed light on the essence of the life, which begins in temporality and continues through death to eternity as knowing and dwelling with God in the Holy Trinity (John 14:2-3; 17:24).

**Keywords:** christology of St. John, soteriology, have faith, life, eternal life